

БЕЛАРУСКАЯ МОЛАДЬ

Выдаюць: Згуртаванье Беларускае Моладзі ў Амэрыцы
Саюз Беларуска - Амэрыканскае Моладзі

20

BYELORUSSIAN YOUTH

Published by: Byelorussian Youth Association of America
Byelorussian - American Youth Association

1 9 6 4

З Ъ М Е С Т

бал.	бал.
Разважаныні па съмерці Прэз.	
Кенэды ----- 1	Беларускія ўгодкавыя даты 1964 г. 16
Ад БССР няма спачуваньня ----- 2	100-годзьдзе паўстаньня 1863 г. -- 18
Аб далейшай працы ----- 3	Хроніка ----- 20
Крок наперад ----- 4	Пра Беларусь па жыдоўску і ста- рагэбрэйску ----- 22
The Dawn Breaks Over Słucak. <i>Ales Salaviej</i> ----- 5	Беларусь у іншамоўным друку -- 23
З успамінаў аб беларускай ахві- цэрскай школе В. Д. ----- 6	Дасягненыні Беларусаў у съвеце -- 23 Беларускія часапісы й газеты ----- 24 Крыжаслоёе. М. Бахар ----- 25

НАШЫЯ ПРАДСТАУНІЦТВЫ

ЗША

Miss Helen Lukjanczuk, 2560 W. 10th St., Cleveland 13, Ohio
 Mr. M. Kuczura, 1217 N. Wolcott Ave., Chicago 22, Ill.
 Miss S. Pleskacz, 17574 Brush Ave., Detroit 8, Mich.
 Mr. M. Sienka, 24 Herman St., South River, N. J.

Канада

Mr. U. Baranovich, 111 Lindsey Ave., Toronto, Ont.
 Mr. J. Babrouski, 1008 Dovercourt Rd., Toronto, Ont.
 Miss M. Ignatau, 7808 Birman St., Montreal, Que.

Ангельшчына

Mr. A. Laszuk, 97 Moore Park Road, London S. W. 6

Бэльгія

Mr. M. Streczyn, Place Hoover 19, Louvain

Аўстралия

Mr. W. Akavity, 80 Tapleys Hill Rd., Royal Park, S. A.
 Mr. M. Nikau, 14 Steel St., Spotswood, Victoria
 Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.

Рэдакцыйная камегія й адміністрацыя:

М. Бахар

Я. Запруднік

В. Кіпель

В. Мельяніковіч

М. Палюховіч

М. Сенька

М. Казылякоўскі

Ю. Станкевіч

В. Цярпіцкі

Л. Шурак

**Гадавая падпіска у ЗША й Канадзе — \$3. Грошовыя пераказы выстаўляць на:
"BYELORUSSIAN YOUTH"**

A non-profit publication.

Text in English and Byelorussian. Four times a year. Supplements issued irregularly.

У в а г а !

У в а г а !

Усю карэспандэнцыю, звязаную з часапісам, просім слаць на:

Byelorussian Youth

P. O. Box 4357

*Grand Central Station
New York 17, N. Y.*

Б Е Л А Р У С К А Я М О Л А Д З Ъ

Квартальны часапіс беларускага маладога пакаленія ў Амэрыцы

Выдаюць: Згуртаванье Беларуское Моладзі ў Амэрыцы

Саюз Беларуска - Амэрыканскага Моладзі

Рэдагуе: Калегія

Год. выд. VI.

ЛІСТАПАД — СЪНЕЖАНЬ 1963

№ 20

Разважаныні па съмерці Прэз, Кенэды

„Ня пытайцеся, што край зможа зрабіць для вас, а пытайцеся, што вы можаце зрабіць для краю.”

Дж. Ф. Кенэды.

Хіба найбольшае ўражаньне на нас — амэрыканскіх грамадзянаў — зрабіў надзвычайна моцны водгук, які мела забойства прэзыдэнта Кенэды за мяжою, бадай ува ўсіх краёх съвету. Хаця шмат хто ў Амэрыцы (а асабліва сярод нас) і за мяжою не згаджаўся з палітыкай былога прэзыдэнта, аднак кожны адчуў ягоны адыход як балючую страту — ня толькі, як страту палітычнага дзеяча, але часта, як страту асабістую — страту добра гага сябры, старэйшага брата.

Цікава прааналізаваць, што прычынілася да такога блізіні, якая адчувалаўся ў дачыненьні да сп. Кенэды асабліва сярод малодшага пакаленія. Ягонае зразуменіе й сымпатіі да пакрыўджаных групаў жыхарства й паняволеных народаў — гэта адна прычына ягонае папулярнасці. Але гэта ня ўсё. Малады век прэз. Кенэды ды ягоны спосаб думанья й дзеяньня, выраблены ў часе II Сусьветнага Вайны ѹ асабліва пасъля яе, зрабілі яго натуральным прадстаўніком малодшага, „пасъляваеннага” пакаленія, якое цяпер на ўсім съвеце пераймае палітычныя й грамадзкія абавязкі.

Ягоны спосаб дзеяньня, т. зв. „стыль Кенэды” можа быць прыкладам і для нас, маладога беларускага пакаленія. Якія-ж былі адзнакі гэтага стылю? Найперш адвага, — адвага браца за цяжкія праblems, заміж таго, каб абмінаць іх, — адвага шукаць і ўжываць новыя мэтады ў грамадзкай працы, — адвага пачынаць патрэбную акцыю бяз пэўнасці ўдачы, ці хуткага завяршэння гэтае акцыі. „Магчыма, што нам ня ўдася закончыць нашае пра-

цы за 1000 дзён,*) можа навет і ў часе нашага жыцьця. Але ўсё-ж такі пачынайма!" сказаў ён у сваёй інаўгурацыйнай прамове. Другая рыса прэз. Кенэды й ягонага „стылю" — гэта моцнае *пагуцьцё абавязку* ў *асабістae адказнасці*, якую ён браў на сябе, дармо, што шмат гадоў мусіў жыць з фізычным болем. Урэшце, Кенэды вызначаўся сваім *змагарным духам*, сваёй зацятасцю ў змаганьні. Друк падае, што ў часе выбарнай кампаніі 1960 г. ён быў так ахрышчы ад бязупынных прамоваў, што мусіў весьці гутарку з супрацоўнікамі пры дапамозе картак. На аднай з картак было напісаны: „Навет калі праграю, дык ніхто ня скажа, што я не змагаўся".

*) Джон Ф. Кенэды быў прэзыдэнтам толькі крыху даўжэй, як 1000 дзён.

Ад БССР няма спачуваньня . . .

Калі ў лістападзе леташняга году быў забіты амэрыканскі прэзыдэнт Кенэды, бадай усе ўрады дзяржаваў, што уваходзяць у Арганізацыю Аб'еднаных Нацый, выказалі Амэрыцы сваё спачуваньне. Не зрабіў такога гесту чамусьці ўрад Беларускай Савецкай Рэспублікі. Ня было ад Беларусі ані ўрадавага прадстаўніка ў Вашынгтоне на паходвінах прэзыдэнта Кенэды, ані нат афіцыйна выказанаага спачуваньня ў друку БССР. Стаяўся дзіўны кур'ёз: ўрад БССР, які у Аб'еднаных Націях галасуе ў трymаеца зусім таксама, як і ўрад Савецкага Саюзу, тут раптам за ўрадам СССР не пайшоў.

Зусім натуральна паўстае пытаньне: Чаму? Мы думаем, што справа вельмі простая — таму, што Москва на гэта не дазволіла. Гэта, бач, будзе ўжо зашмат сувэрэннасці — самастойна звязвацца з Амэрыкай.

Навонкі, аднак, Беларусь апынулася ў прыкрым палажэнні: выйшла нетактоўнасць ў дачыненьні да Амэрыкі, і канфуз. А шкада. На міжнародным форуме Беларуская ССР выглядала-б у гэтым выпадку куды салідней, калі-б беларускі савецкі ўрад захаваўся так, як і ўсе іншыя. І наагул ўрад Беларускай рэспублікі мусіў-бы мець крыху больш свободы ў незалежнасці ў такіх выпадках, як выказваньне спачуваньня ад Беларусаў іншаму народу, як вось у гэтым выпадку народу амэрыканскому.

Вясёлых Калядоў і Шчасльвага Новага 1964 Году жадаюць сябром ЗБМА

ды СБАМ і ўсім Беларусам на Эміграцыі ў Бацькаўшчыне —

Галоўныя Кіраўніцтвы

Згуртаванія Беларускае Моладзі ў Амэрыцы (ЗБМА) ды

Саюзу Беларуска-Амэрыканскага Моладзі (СБАМ).

А Б ДАЛЕЙШАІ ПРАЦЫ

Год таму, ад нумару 16-га, наш часапіс пачаў выдавацца дэльюма арганізацыямі: Згуртаваньнем Беларускае Моладзі ў Амэрыцы (ЗБМА) і Саюзам Беларуска - Амэрыканскага Моладзі (СБАМ). Крок да супольнага выдаваньня часапісу мы ўважалі за правільны патрэбны. Пры гэтым мы лічылі на ўзбагачаньне зьместу, узмацненіне матар'яльнага стану часапісу ды — і гэта галоўнае, — на запачаткованьне супольнае працы беларускага малодшага пакаленія. У некаторай ступені нашыя разылкі спраўдзіліся (хоць і не ў такой меры, як-бы хацелася!).

Відавочна, што ў нашай дзейнасці мы лічылі ў на падтрыманье беларускага грамадзтва. І тутака дазволім сабе падаць некаторыя мясьціны лістоў да рэдакцыі "БМ" :

„Трэба, па-моіму, каб у кожным нумары было што-небудзь і пачытаць, каб быў нейкі „вышэйшы" матар'ял, а ня толькі „этнічны", каб быў нейкі артыкул праблемнага характару (нацыянальная проблематыка) — хаця ня толькі нацыянальная — часапіс мусіць цікавіцца ўесь час, ня гледзячы на тое, што ён разылчаны на моладзь, „маладым" ён ня мусіць быць), або мастацкая проза, нарысы, як чытаньне проста".

M. Сяднёў (Індыяна).

„Апошні нумар, 17-ты быў вельмі цікавы ў багаты. Аж раздаваліся, што такі прагрэс, што аб'еднанымі сіламі будзеце ў далейшым яшчэ лепшую „Беларускую Моладзь" выдаваць. А яна тымболыш патрэбная, бо зь іншымі беларускімі газэтамі ў друкам наагул стала так коратка... Жадаю далейшага посыпеху..."

M. Нікан (Аўстралія).

„Мае ўражаньні адносна часапісу "БМ" вельмі добрыя. Гэта ўключае ў зьмест, і дух, і выгляд. Асабліва мяне цешыць, што дэльве маладняцкія арганізацыі „розных" кірункаў дагаварыліся да супрацоўніцтва ў выдаваньні "БМ". Нас ня так шмат, каб распарашкоўвацца. Калі нашыя старэйшыя дойдуць да падобнага выиснаву? — ды пачнуть больш мэтазгодна ў эканомна аддаваць сваю энэргію для агульнага добра беларускага ідэі незалежнасці, замест траціць яе на бескарысную нутраную грызню".

Я. Ариюх (Каліфорнія).

„... Лічу, што "БМ" трэба было-б называць не „квартальны часапіс беларускага маладога пакаленія і г.д., а „ілюстраваны квартальны часапіс ..." Змяшчайце болей ілюстрацыяў!"

Міхась А. (Бруклін).

(Працяг на бал. 4)

КРОК НА ПЕРАД

(ДА БЕЛАРУСКАГА ШКОЛЬНІЦТВА НА ЭМІГРАЦЫІ)

„12-га каstryчніка пачаліся заняткі ў Беларускай Сыботній Школе. Школа мае чатыры клясы й налічвае каля 50 дзяцей. Яна агульна-беларуская й існуе пры парахві БАПЦарквы... У школе вучыць 8 настаўнікаў і выкладаецца 6 навукаў...”

Но. 19 "БМ", хроніка з Кліўленду.

Магчыма ня ўсе, што чыталі гэтую зацемку, усьведамілі сабе, што ў Кліўлендзе быў зроблены крок наперад — крок да наладжання здаровага грамадзкага жыцця. Год таму беларуская школа ў Кліўлендзе мала рознілася ад школаў іншых беларускіх асяродкаў Амэрыкі. Трэба было перамагаць тыя-ж цяжкасці: нястачу настаўнікаў, нястачу падручнікаў і добрага памешкання, расцягнуласьць дзяцей і нястачу зацікаўлення бацькоў, а часта й грамадзкіх арганізацый. Але вось сёлета бальшыня школьніх проблемаў наладжана або стаіць на шляху да развязання.

Чым можна вытлумачыць гэтакую зъмену? Толькі адным: грамадзкія працаўнікі ў Кліўлендзе глянулі шырэй і пастанавілі працеваць *супольнымі сіламі* — супрацуючы з усімі мясцовымі Беларусамі, незалежна ад іхнае прыналежнасці да тae ці іншага грамадзкае, палітычнае, ці рэлігійнае групы. І вось знайшліся сілы й энтузіазм, а ранейшыя цяжкасці былі пераможаныя.

Беларуское школьніцтва на эміграцыі — гэта толькі адно з асноўных заданняў беларускага грамадзтва, якія чакаюць на належнае наладжанне. Бадай усюды можна яшчэ назіраць сымптомы аднае й тae самае грамадзкае хваробы: нястача й перагру-

„Вось некалькі парадаў і заўвагаў: стала вядзене разьдел у ангельскай мове, добрыя й цікавыя матар'ялы з цыклом „Старэйшыя малодшым”... Добра, што сочыце за дасягненнямі Беларусаў у сьвеце... Канчаючы, жадаю, каб некалі "БМ" стала месячнікам на 64 бачыны !”

Арсень Лагойскі (Патэрсон, Н. Дж.).

„... Часапіс добры, але ня значыць гэта, што ён максымальная добры. Трэба імкнунца часапіс пашырыць і даць больш літаратурнага матар'ялу. Шукайце новых, маладых пісьменнікаў, давайце ім магчымасць пробаваць пяро...”

К. А. (Вашынгтон).

Мы ўдзячныя за выказваныні чытачоў, за іхнае маральнае падтрыманье ды за карысныя прапановы й парады.

А цяпер слова да чытачоў аб нашых плянах:

— Будзем імкнунца палепшыць і пашырыць зъмест часапісу — і, пабольшыць ягоны фармат,

— імкнунца прыцягнуць да супрацоўніцтва ў часапісе беларускіх пісьменнікаў, літаратараў і наагул людзей пяра.

жаныне працаўнікоў, нараканьні, апатыя і паступовае пакіданье абавязкаў, якіх быццам немагчыма выкананы. Адначасна-ж бачым, што гэтыя грамадзкія працаўнікі трацяць вялізарную долю свае каштоўнае працы й нэрваў на паўтаранье й дубальтаванье таго, што робіцца ў іншай беларускай групе, геаграфічна часта вельмі блізкай, але зь якой яны ня маюць бадай ніякай сувязі. Нам на эміграцыі прыйшла ўжо пара пачаць працеваць *супольнымі сіламі*. Тады здолеем перамагчы цяжкасці, якія цяпер, паасобку, ня можам скрануць зь месца.

Кажны з нас павінен знайсці ў сабе грамадзкую адвалу выламацца з рамак закасцянелага арганізацыйнага падзелу, які нас тармозіць, і знайсці ўмовы для супольнае працы. У гэтай грамадзкой адвале ѹ выяўляеца *патрыятызм* чалавека — уменыне паставіць дабро ўсяго народу вышэй за „прэстыж” групоўкі ці асобы.

* * *

Адна з найлепшых нагодаў цяпер выказаць свой беларускі патрыятызм — гэта стварыць як найхутгэй умовы для выдаванья АДНАГО БЕЛАРУСКАГА ДРУКАВАНАГА ВОРГАНУ на эміграцыі — супольнымі сіламі.

* * *

У 1964 годзе, Свята Беларускае Незалежнасці — 25-ты сакавік, мусіць быць адзначаны супольнымі сіламі ўва ŸCIX беларускіх асяродках!

Aleś Salaviej

THE DAWN BREAKS OVER SŁUCAK

The dawn breaks over Słucak. Dark fades in starshine,
And with the first snow, prickly wind is blowing,
Comes now the deathless knight, straight forward going,
Behind — the wakeful warriors, sentry-marching.

He sees the dawn, hears every rustle passing,
In thoughts greets Słuc rousing from drowsy flowing...
O boundless space, unsleeping vastness rolling,
In you no place for foes, rapacious, grasping.

O living fires, O bright sparks of November,
Your soaring has no downfall to remember.
For you, in torments on the knightly pathway.

Streaming with blood, they lost their lives and perished,
That evil should not wipe you out for ever,
That you may shine with victory to come after.

* * *

Translated from Byelorussian by Vera Rich.

Translator's Note: The phrase "bright sparks of November" refers to the Byelorussian uprising against the Red Army in the region of Słucak, in November—December 1920.

СТАРЭЙШЫЯ МАЛОДШЫМ

З УСПАМІНАУ АБ БЕЛАРУСКАЙ АХВІЦЭРСКАЙ ШКОЛЕ

(МЕНСК, 1944)

Уступ

 Апошнімі часамі беларуская эміграцыя ўсё больш выяўляе тэндэнцыю пераглядзець сваю міжпарытыйную й нутраную дзейнасць, у чым вялікую ролю адыграе маладое беларускае пакаленіне, перабіраючы ў свае рукі некаторыя паважныя дзялянкі нашага грамадзкага й палітычнага жыцця. І гэта нармальная зьява. Маладое пакаленіне прыходзіць на зъмену, і для яго нацыянальная дзейнасць бацькоў — гэта гісторыя. Мы-ж, старэйшае пакаленіне, маем абавязак пераказаць сваю дзейнасць малодшым — нашай зъмене.

Таму, калі прадстаўнікі часапісу „Беларуская Моладзь” звярнуліся да мяне з просьбай напісаць гісторыю ахвіцэрскае школы, я ахвоча згадзіўся падзяліцца сваімі ўспамінамі.

Я не могу падаць гісторыі школы ў поўнасці, бо яна павінна была-б абавірацца на дакументах, якіх, жаль, у мяне няма. Таму падам абёй толькі найважнейшыя факты й тое, што мне найбольш урэзалася ў памяць.

Напірэдадні

У навейшай беларускай гісторыі, беларускае ахвіцэрства й ягонае значанье ды ўдзел у беларускім руху яшчэ чакае свайго дасьледвальніка. Мы ведаем, што Беларусь-Літва мела войска высоке якасці і, бязумоўна, мела свой камандзерскі склад. Аднак, на вялікі жаль, вывучэннем бе-

ларускага ахвіцэрства й ахвіцэрскіх школаў ніхто ў нас яшчэ не займаўся.

Беларусь апошніх стагодзьдзяў, апінуўшыся пад польскай, расейскай, німецкай і бальшавіцкай акупацыяй, затраціла свае нацыянальныя вайсковыя традыцыі. Мінулі тыя часы, калі маскоўскія сатрапы крычма крычалі ў сваіх даносах расейскаму цару, што на Беларусі „казакі белорускіе, государ, нас, ратных людзей твоіх побівають”. Зынклі прозывішчы выдатных беларускіх казакоў Нябабы, Няпаліча, Крывшалкі, Гаркушы, Чабатара, якія сваім змаганьнем уславілі Смаленшчыну, Гомельшчыну, Магілёўшчыну, Ашмяншчыну, Віленшчыну і інш. Міралюбны беларускі народ перайшоў на палажэнніе гаспадарскае вытворчасці, перахоўваючы свае традыцыі й самабытнасць ды цураючыся выслужвацца ў арміях акупантаў.

Апошнімі часамі перад вайной няшмат Беларусаў служыла кадравымі ахвіцэрамі ў савецкай арміі, а колькі іх там і ня было, дык яны ў бальшыні былі скамунізаваныя. Яшчэ менш было іх у польскай арміі. Прыніццё Беларусаў у польскую кадравую армію было абумоўлена прыняццём каталіцкае веры або зъменай нацыянальнасці зь беларускай ў польскую. Толькі адзінкі ў польскай арміі патрапілі адстояць сваю нацыянальнасць. І тыя, на якіх можна было разылічваць, калі-б дайшло да вызвольнага змаганьня, загінулі ў ведамай катынскай разні. Сярод іх загінула і колькі маіх калегаў-ахвіцераў, съведамых Беларусаў. Другая сусветная вайна засыпела нас блізу

бяз кадравых ахвіцераў. У арганізацыі нашае збройнае сілы давялося разылічваць на ахвіцераў рэзэрвы польскае й савецкай арміі, сярод якіх былі выдатныя адзінкі высокай нацыянальнай вартасці. Некаторыя з іх былі ўжо ведамыя сваім збройным змаганьнем за беларускую незалежнасць у часе першага сусветнай вайны. Практычна, аднак, яны былі не зарганізаваныя й вельмі астаўшыся ад тae новага вайсковага тэхнікі й тактыкі, што ўжывалася ў часе Другога сусветнай вайны.

Інакш было з радчым жаўнерствам. Радавы беларускі жаўнер, што прайшоў польскія ці савецкія вайсковыя школы, быў вышканены добра. Ніякі іншы жаўнер не адзначаўся такімі высокімі вайсковымі якасцямі, як жаўнер Беларус. Ен быў спакойны, адважны, кемлівы, паслушны, й адзначаўся прыроднай інтэлігэнцыяй.

Німецка-савецкая вайна зрадзіла ў беларускім народзе і сярод ягоных палітычных дзеячоў новую надзею здабыцца незалежнай Беларускай Дзяржавы. Праводзілася аналагія між Другой і Першай сусветнай вайной, у выніку якое шмат народаў здабыло незалежнасць, прыкладам, Балтыцкія народы, Фіны, Чэхі і інш.

Аднак беларускі народ паставіўся вельмі стрымана ў дачыненіі да Немцаў і не выяўляў ніякага энтузізму да новых захопнікаў, хоць у нутры душы быў глыбака здаволены, што пазбавіўся бальшавіцкага ўціску. Інакш рэагавалі на новую акупацыю прадстаўнікі суседніх народаў, першым чынам Палякі й Расейцы. Шмат хто зь іх, быўшы перад вайной прадстаўнікамі акупантаў, а некаторыя апінуўшыся на Беларусі, выпадкова ў часе ваеннае завірухі — з прыходам німецкай арміі ўлетку 1941 г. адразу-ж узяліся арганізаваць у нас з чужацкага элемэнту адміні-

страцыю, паліцыю й дапаможныя Немцам вайсковыя аддзелы. Пры дапамозе іх яны пачалі крывава распраўляцца з беларускай інтэлігенцыяй ды ўціскаць нашае сялянства.

Але Беларусы неўзабаве скамянуліся й зразумелі, што за новымі, як і за старымі акупантамі народу пагражае зынішчэнне. Сядзець із заложанымі рукамі й чакаць на развязаку вайны нельга было, ды гэта было-б злачынствам у дачыненіі да свайго народу. І Беларусы узяліся за арганізацыйную працу — нялёткую, небясьпечную, але вельмі важную.

Неўзабаве ў гарадох і вёсках пачалі адбывацца нарады, навязваліся контактны адні з аднымі, а таксама з выдатнейшымі беларускімі дзеячамі. На працягу кароткага часу Беларусы пачалі ўсюды пераймаць уладу ў свае руکі. Некаторыя беларускія асяродзьдзі, аднак, да канца вайны былі блізу вылучна ў руках Палякоў. Для прыкладу трэба ўспомніць Лідчыну. Там-сям было ў расейскае засільле. Пасля першых штурмаў Палякоў, Расейцаў ды іншых нацыянальнасцяў на нашай зямлі, Беларусы выявілі надзвычайны ўзрух ды самі перанялі ўсе важнейшыя пазыцыі, але ў рэалізацыі сваіх нацыянальных імкненіяў сутрэлі вялікі адпор з боку Немцаў.

Пачаткі

Съледам за пераняццём адміністрацыі ўзрасла патрэба арганізаціі збройнае беларускае сілы, і гэтая справа штораз шырэй дыскутавалася сярод беларускіх палітыкаў. Арганізація войска першым чынам вымагала вышканенія беларускага ахвіцэрства і, відавочна, арганізація беларускае ахвіцэрскае школы. Такая была сітуацыя ўвесень 1941 году.

Каб зарганізаваць школу, патрэбныя былі добрыя ахвіцеры. А ў Менску тады былі ўсяго два беларускія

ахвіцёры — ахвіцэр рэзэрвы, пасълешы капітан В. Ч., які горача адстойваў перад урадавымі дзейнікамі патрэбу барджджэйшае арганізацыі беларускае ахвіцэрскае школы, і кадравы паручнік былое польскае арміі, нябожчык Ул. Казлоўскі, які, хоць і падтрымваў ідэю стварэння ахвіцэрскае школы, аднак, упадабаўшы журналістыку й палітыку, пастанавіў працацаць у беларускіх газетах і часопісах. Пачаліся пошуки беларускіх ахвіцераў. Стараста гораду Менску працаваў кадраваму ахвіцеру, тады капітану Ф. Кушалю, перабрацца ў Менск. Капітану Кушалю ідэя арганізавання войска й школы прыйшла да спадобы, ён перабраўся ў Менск і калі яго пачалі цэнтралізацца беларускія вайскоўцы, што былі зацікаўленыя ў стварэнні беларускіх збройных сілаў і ахвіцэрскае школы. Але, каб адчыніць школу, трэба было мець дазвол ад нямецкіх акупацийных уладаў. А Немцы, упоненая перамогамі на ўсіх фронтах, і слухаць тады не хацелі пра арганізаўнне беларускага войска й ахвіцэрскае школы. Арганізацаць-жа ахвіцэрскую школу патаёмна ня толькі было рызыкоўна, але й вельмі небяспечна для ўсяго беларускага актыву й народу. Даводзілася чакаць. Тымболыш, што Немцы тады яшчэ афіцыйна ня вызначылі свайго становішча ў дачыненьні да акупаваных народаў. Яны зацягвалі з палітычнымі дэкларацыямі й накідалі толькі нейкія вельмі туманныя ідэі „Новае Эўропы”, у якой будзе адпаведнае месца й Беларусам. Дык на шырэйшую працу давялося чакаць бадай два гады. Праўда, у міжчасе Немцы дазволілі адчыніць школу для падахвіцэрскага каманднага складу паліцыі. Беларускім камандантам школы быў капітан Ф. Кушаль. Але й гэтая школа ў адпаведным мамэнце магла-б стацца складовай часткай беларускіх збройных сілаў.

Пад канец 1943 году Немцы далі дазвол на стварэнне беларускае санааховы й першых курсаў для перашкадення ахвіцераў, у Менску. Школа была таксама невялічкая. Кіраваў яе кап. Кушаль. Практычнай карысці з гэтае школы ня было ніякае, бо нямецкія гаўляйтары на мясцох усякім спасобамі запынялі арганізацыю санааховы й незадоўга зусім забаранілі яе. Гэтым часам у некаторых акругах арганізаваліся роты й батальённы беларускае збройнае сілы для змагання з партызаншчынай, якая страшэнна вынішчала беларускае жыхарства й рабавала ягоную маемасць. Бадай усе беларускія збройныя аддзелы адзначаліся высокай баёвай вартасцю і здольнасцю, якую выяўлялі радавыя жаўнеры й іхны камандны склад, што рэкрутаваўся з былых рэзэрвістых.

Арганізацыя

Крыху больш надзеі на лепшую будучыню зрадзілася ў шмат каго, калі Беларуская Цэнтральная Рада (БЦР) пачала арганізацаць Беларускую Армію — Беларускую Краёвую Абарону (БКА). Было гэта на пачатку 1944 году. Праўда, тады было ўжо цімала пэсымістых, што глядзелі на гэтую акцыю як на спозненую. Найлепшы час беларускага энтузіязму й уздыму мінуў — гэта былі пачатковыя стадыі вайны, першы год акупациі. Тады арганізацыя беларускае арміі магла быць запраўды эфектаўнай ды магла, бязумоўна, адыграць паважную ролю ў вадбудове незалежнае Беларускае Дзяржавы. БКА была арганізаваная на пачатку 1944 году, ў часох залому нямецкага фронту, як на Усходзе, так і на Захадзе. Аднак пасълядоўнасць беларускае незалежніцкае думкі вымагала арганізацыі сваіх збройных сілаў незалежна ад фронтавых падзеяў, каб быць гатовымі здабываць сваю неза-

лежнасць ад усіх, хто-б стараўся на-кінуць нам новае ярмо няволі. Разылічвалася й на тое, што ў нашых спра-вядлівых намерах апраўдаоць нас і заходнія народы. Даром, што час быў спознены, мабілізацыя БКА была праведзеная і сфермаваная беларус-кія адзінкі неўзабаве выказалі сваю баёвую здольнасць. Прэзыдэнт БЦР, праф. Астроўскі, на Другім Усебеларускім Кангрэсе гэтак выказаўся аб беларускім жаўнеры: „Аб'яжджаючы батальённы БКА й бачачы, ў якіх абставінах стойка змагающа яны за права вольнага жыцця, я сцвярджаю, што нашыя беларускія стральцы роўныя найлепшаму жаўнеру ў сьвеце...”

У тым-же 1944 годзе, яшчэ да абе-вешчання агульнае мабілізацыі ў БКА, арганізаваўся ў Менску курс перашкадення беларускіх ахвіцераў. Капітан В. Ч. быў пакліканы на камандзера курсу. Заданынем курсу было перашkolіць ахвіцераў у вадным кірунку й духу. Як ведама, нашыя ахвіцёры паходзілі з розных школаў і былі рознага веку. Усіх іх трэба было падцягнуць пад адну вайсковую школу, беларускія каманды й абавязанасьць з вайсковымі загадамі. Мы ня мелі беларускае вайсковае спадчыны, мы ня мелі блізу ніводнага беларускага вайсковага падручніка ці зборніка вайсковых камандаў пабеларуску. Вайсковая тэрміналёгія вымагала борзда-га апрацаўнення. Капітан В.Ч. на жы-вую руку арганізуе ў школе асобную камісію зь лепшых ахвіцераў, якая дзень і ноц пры ягоным удзеле сядзіць над апрацаўненем і падборам адпаведнае тэрміналёгіі, як камандаў, загадаў, назоваў частак зброі, аб'ектаў і г.д. У бальшыні тэрміналёгіі бы-ла падбіраная даволі ўдала. Часам трэба было зварачацца да нашых беларусаведаў і філёлягаў. На грунтоў-нае, аднак, апрацаўненне ня стала ча-

су. Галоўная ўвага надавалася чыста вайсковым заняткам, найперш баяво-му рыхтунку.

Спачатнае перашкаденне вялося пры дапамозе нямецкіх інструктараў, якія мелі ў школе свой інструктарскі штаб. Пры кожным зь іх быў інструктар Беларус, які ведаў добра нямец-кую мову й мог перакладаць усе выклады й паясьнені ў беларускую мо-ву. Інструктары Беларусы выкладалі пабеларуску. Ува ўсе дэталі на-вучання ўваходзіў беларускі каманд-зер школы, які й быў для беларус-кіх ахвіцераў узнічальнай адзінкай. Беларускія ахвіцёры складалі рапар-ты толькі яму, а ня Немцам, а нямец-кія інструктары складалі рапарт ня-мецкаму камандзеру, кап. Шнайдару, але былі абвязаныя здаваць лічбу й гонар беларускаму камандзеру й рэсп-эктаўваць усіх беларускіх ахвіцераў, старэйшых рангай.

На курсе пасъпешна праходзілася фармальная муштра й галоўна пра-рабляліся баявые заняткі, пачынаючы ад тактыкі паасобнага стральца да тактыкі батальёну пяхоты ўлучна. Гэта значыць, што кандыдат, адбыў-шы 5 - 6-ціднёвы курс перашкаден-ня, мог абняць каманду аднаго баталь-ёну, асабліва, калі гэта быў старэй-шы, больш дазваны ахвіцэр. Малод-шыя ахвіцёры былі дарыхтаваныя на абняць каманды ротаў і звязаў, баявая тактыка якіх прараблялася з асаблівым націкам.

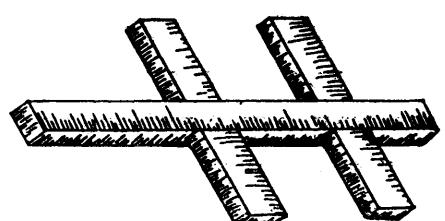
Ад студзеня да канца траўня 1944 году ў Менску адбыліся тры чароч-ныя курсы перашкадення беларускіх ахвіцераў, празь якія прайшло калі 400 чалавекаў. З такой сілаў ахвіц-ераў мы маглі абсадзіць дзівізіі пяхотнага войска. Радавога жаўнер-ства у нас было куды больш. Зразу-мела, што пры наяўнасці тых дзіві-зіяў, што тады змагаліся на ўсім сьве-це, нашыя дзівіе былі-б краплі ў мо-

ры супроць таго ворага, якога мы мелі перад сабою. Але гэта быў вельмі добры пачатак, і ў адпаведным мамэнце фронтавых падзеяў, якія маглі прыняць нечаканы зварот, мы маглі-б адыграць паважную ролю ў змаганьні за незалежную Беларусь.

Нашая школа была школаю пяхоты, у распараджэнні якое для баёвай акцыі былі стрэльбы, штыкі, ручныя гранаты, лёгкая й цяжкая кулямёты, мінамёты, супроцтканавая зброя. Для нармальнае арміі нам не ставала яшчэ шмат чаго. Нам не ставала артылерыі, танковых частак, авіяцыі, бязь якіх вядзенне вайны ў шырэйшым маштабе немагчымае. Разылічвалася на тое, што пры далейшай працы пры перашкаленыі й шкаленыі ахвіцераў возьмечца ўвага на недахопы й патрабы нашых збройных сілаў ды паступова ўлучыцца артылерыя й танковая часткі. Камандзер школы ў паразуменыні зь іншымі беларускімі ахвіцерамі рыхтаваў адпаведныя праекты й прапановы Галоўнаму Камандаванью БКА. Ён плянаваў адчыніць у ахвіцерскай школе, побач із вышканленынем пяхоты, вышканленне артылерыстых. Справа моцна ўпіралася ў нястачу беларускіх інструктараў.

Беларускі ахвіцэр прыймаў нямецкую да памогу з устрываньнем і ёю не захапляўся. Немцы трymаліся як пераможцы, часамі прыймалі дыктатарскі тон і часта між імі й намі вяліся моцныя спрэчкі, якія нярэдка даходзілі да хапанья за зброю. Камандзер нямецкіх інструктараў часамі дакараў нашага камандзера школы ў несубардынацыі беларускіх ахвіцераў у дачыненыні да нямецкіх інструктараў ды із злосцяй казаў: „З вамі, Беларусамі, трэба гаварыць зь пісталетам у руках”. На гэта капітан В. Ч. яму спакойна адказаў: „Ня думайце, капітане, што толькі Вы маецце пісталет — ён знайдзеца і у нас. І я думайце,

што толькі Вы ўмееце страліць. Тыя ахвіцеры, што стаяць у радох у поўцывільнай вopратцы, таксама умеюць страліць і ня горш за Вас”. Падобныя гутаркі паміж Беларусамі й Немцамі здараліся нярэдка па ўсёй Беларусі. Гэта паказвае, ў якіх умовах і зь якой самаахвірнасцяй беларускія ахвіцеры рыхтаваліся стацца змагарамі за незалежнасць нашае бацькаўшчыны. А ўмовы былі запраўды надзвычайна цяжкія. Не ставала ежы, вopраткі, у кашарах было сыцодзена. Беларуская адміністрацыя, скаваная нямецкім зондэрфюрэрамі, ня была належна моцнай, каб забясьпечыць беларускія збройныя сілы патрэбнымі прадуктамі, вopраткай і палівам. Беларуское ахвіцерства прыбывала на курс у паўвайсковай форме, вельмі часта саматканай. Нямецкае сіве ці чорнае формы ніхто не хацеў апранаць. Свае формы, аднак ня было. Пасыля даўгіх дыскusіяў на гэту тэмку давялося прыняць нямецкі мундзэр, але зь беларускімі нацыянальнымі ад-

знакамі — двукрыжком на каўняры й Пагоняй на шапцы. Я сам наглядаў, як наш камандзер бегаў на занятах па калена ў сьнезе ў летніх цывільных чаравіках, а ўвесну таптаў у іх балота. Але затое беларускі дух на ўсіх курсах трymаўся высака. Бальшыня ахвіцераў была ў поўнасці съведамая сваіх нацыянальных заданьняў і службы беларускаму народу. Немцаў ніхто ня любіў і прыймаў іх, як накінутае зло. Цікавасць да вайсковых навукаў была вялікая. Тут былі ахвіцеры розных ранейшых школаў, між якіх была розніца ў ваеннім узрыхтаваньні. Апрача чиста вайсковых навукаў у школе была ўве-

дзеная беларусаведа, беларуская гісторыя й геаграфія з націкам на вайсковым характары. Такім шляхом ахвіцеры маглі папаўніць ня толькі сваю вайсковую веду, але й грамадзка-нацыянальную, а вярнуўшыся ў свае бatalльёны, ўносілі новы дух сярод жаўнерства. Шырака практиковалася съпяванье беларускіх вайсковых песьняў. Адна з іх — „Беларусь, Наша Маці Краіна” (мэлёдыя кампазытара Шчаглова на слова паэткі Арсеньевай) стала штодзёнай песьніяй беларускага жаўнерства — нараніцы пасыля пабудкі і ўвечары перад сном.

Пасыля трох курсаў перашкаленія былых ахвіцераў, БЦР пастановіла адчыніць беларускую ахвіцёрскую школу на асновах добраахвотнасці. Школа павінна была быць адчыненая ў першай палавіне чырвяня 1944 году, і яе, як і палірэднія курсы перашкаленія, ўзначаліў капітан В. Ч. Было запэўненне ад беларускіх раённых уладаў, што ў школу будзе вялікі наплыў кандыдатаў. Школа была зрыхтаваная на 450 чалавек, але на прызначаны тэрмін з'явілася ўсяго колькі дзесяткоў. Давялося чакаць. Акінілася, што беларускі народ прадбачыў наступ бальшавікоў на Беларусь неўзабаве, і людзі не хацелі ўцягвацца, на іхнае перакананьне, у съмяротную справу. Неўзабаве палажэнне выкryпталізавалася, і наважаныя на адступленіе Беларусы пачалі даваць дазвол сваім сынам падавацца на ахвіцёрскую школу ў Менску. Сярод іх знайшлося юштакі, што не арыентаваліся ў сітуацыі на фронтах і пайшлі за прыкладам іншых. Афіцыйнае адчыненне школы зацягнулася з прычынамі няпоўнага ўкамплектавання яе кандыдатамі ды з гаспадарскіх прычынаў. Так яна й ня была афіцыйнае адчыненая, хоць у ёй і налічвалася разам з інструктарамі да 350

чалавекаў. Тыя юнакі, што ўжо прыбылі ў школу, праходзілі заняткі агульна-адукацыйнага характару, азначаныя з кашарным жыццём і нутраным распарадкам, вучыліся беларускіх вайсковых песьняў. Запраўдныя вайсковыя заняткі яшчэ не праvodзіліся, чакаючы на афіцыйнае адчыненне. Камандзер школы тымчасам быў заняты рыхтаваньнем заняткаў, развязываючы гаспадарскія спрэвы школы й вядучы розныя нарады із сваім вышэйшым начальніцтвам.

Трэба адзначыць, што юнакі, якія прыбылі ў школу — гэта была адборная беларуская моладзь з высокім патрыятызмам, і дармо, што ў маладым веку, але ў поўнасці съведамая сваіх заданьняў і наважаная аддаць сябе на службу паняволенай бацькаўшчыне.

Прыйшоў дзень Другога Усебеларускага Кангрэсу — 27 чырвяня 1944 году. Больш за тысяччу дэлегатаў з усіх Беларусі зъехалася на гэты кангрэс. Усе прамоўцы, як адзін, падчырквалі патрабу абвешчання Беларусі незалежнай дзяржавай, што дэлегаты й назіральнікі віталі бясконцімі гучнымі воплескамі.

Кандыдаты ахвіцерскай школы сымбалічна ахойвалі месца нарадаў кангрэсу, Беларускі Народны Тэатр, абступіўшы яго із стрэльбамі ў руках, каб туды не праціснуўся вораг, як гэта было на Першым Беларускім Кангрэсе. Камандзер школы, капітан В. Ч., рэпрэзэнтаваў на кангрэсе школу й беларускія збройныя сілы. Вось ягоная прамова на Кангрэсе:

„Высокапаважаныя Грамадзяне, Сябры Усебеларускага Кангрэсу!

Ад імя ўсіх ахвіцераў, падахвіцераў і страліцоў Беларуское Краёвае Абароны прыношу Вам сваё щырае жаўнерскае прывітанье.

Гэты дзень, калі ў прабегу апошніх

(Працяг на бал. 14)

Беларуская Карпарацыя „Залія Шакаў” вітае ўсіх чытачоў “БМ” з Калядамі і жадае Шчасльвага Новага Году.

У „Залі Шакаў” вы знайдзеце ўсе: выгады й поўную абслугу для вясельляў, бясёдаў, урачыстасцяў, пікнікоў, юбілеяў, вечарынаў ды іншых нагодаў:

SHACK'S HALL, 25 Whitehead Ave., South River, N. J.

Tel.: CL 4 - 9704

Вясёлых Калядаў і Шчасльвага Новага Году жадае ўсім Беларусам і чытачом „Беларускае Моладзі” —

Будаўляная Карпарацыя „Нёман”

*60 - 64, 56 Avenue
Maspeth, L. I., N. Y.*

Калядныя й Навагоднія жаданыні перасылае ўсім Беларусам

*Anthony Chereck
Real Estate & Insurance*

292 Bedford Avenue Brooklyn, N. Y.

* * *

— Др. В. ВАСІЛЕУСКІ з сям'ёю вітае ўсіх знаёмых, сяброў і пацьентаў з сьвятам Калядаў і з Новым, 1964 годам!

155 EMERSON RD., SOMERSET, N. J.

З Новым 1964 годам вітае ўсіх чытачоў „Беларускае Моладзі”

сп. Уладыслаў Кужава
собствік прыгожай залі на банкеты, вясельлі, хрэсьбіны

*1042 Manhattan Avenue
Brooklyn 22, N. Y.; Tel.: EV 9-9247*

* * *

— Спадарства К. МЕРЛЯКІ вітаюць ўсіх сваіх знаёмых і сяброў з сьвятам Калядаў і надыходзячым Новым Годам!

* * *

— Сп. В. ЮРЦЭВІЧ і сям'я жадаюць ўсім сваім знаёмым Вясёлых Калядаў і Шчасльвага Новага Году!

* * *

— Сп. В. ПЕЛЯСА вітае ўсіх сваіх сяброў, знаёмых і сяброў карпарацыі „Бэлар - Менск” з Калядамі і з Новым Годам!

* * *

— Сп. П. КАРАЛЕВІЧ жадае ўсім сваім сябром і знаёмым Вясёлых Калядаў і Шчасльвага 1964 году!

* * *

Усіх сваіх сяброў і знаёмых вітаю ізь сьвятам Калядаў і жадаю Шчасльвага Новага Году:

Мікола Калінка, жонка Ганна, дачка Аляксандра й сын Юрка.

— Спадарства Я. КІПЕЛІ жадаюць сваім сябром і знаёмым Вясёлых Калядаў і шчасльца ў Новыем Годзе!

— Жадаю посьпеху для „Беларускае Моладзі” і сяброў Рэдкалегії.

Вячаслаў Станкевіч.

„Здаровы съяткуйце, дайце, не шкадуйце!”

(Калядоўшчыкі ЗБМА ў Нью Ёрку)

Беларуская карпарацыя „Бэлар - Менск” вітае сяброў карпарацыі, беларускую моладзь і ўсё беларуска-амэрыканскэ грамадзтва з Новым Годам і жадае Вясёлых Калядаў !

Вельмі паважаных сяброў, ахвярадаўцаў і ўсіх суродзічаў вітае з Новым 1964 годам ды удачу ў асабістым і грамадzkім жыцці зычыць

Управа Беларуска-Амэрыканскэ Дапамогі.

* * *

Калядныя й Навагоднія пажаданыні перасылае

сябром Беларуска-Амэрыканскага Задзіночання і ўсім Беларусам

Акруговая Управа БАЗА ў Нью Ёрку
Даніла Клінцэвіч — Старшыня

* * *

Сябром Беларуска-Амэрыканскага Задзіночання і ўсім Беларусам
шле Калядныя й Навагоднія жаданыні

Акруговая Управа БАЗА, Саўт Рывэр — Нью Брансвік
Сяргей Гутырчык — Старшыня

* * *

Пацьентам, знаёым, і чытачом „Беларускае Моладзі”
жадае Вясёлых Калядаў і Шчасльвага 1964 Году

Dr. Peter Markouski

204 State Highway # 18

East Brunswick, N. J.

З УСПАМІНАУ АБ БЕЛАРУСКАЙ АХВІЦЭРСКАЙ ШКОЛЕ

трох дзесяткоў год адбываеца ў ста-ліцы нашай Бацькаўшчыны другі гістарычны кангрэс, супадунае нас ра-дасцяцій. Сягоныня ўвесь беларускі на-род выяўляе праз вусны сваіх леп-шых сыноў, тут у гэтай залі, сваю во-лю, выказвае свае нацыянальна-палі-тичныя права й жаданы.

Воля беларускага народу для нас — беларускіх жаўнераў, — святая і нашай найважнейшы абавязак. Мы там, дзе ўвесь беларускі народ, мы там, дзе волю беларускага народу трэба ўзмоцніць із зброяй у руках, бо нам зусім ясна, што перад намі стаіць ад-на праблема — быць ці ня быць...

На папялішчах і руінах, на пралі-тай крыві, на косьцях нашых бацькоў, на ахвярах бальшавіцкага тэрору і зьдзеку, на ахвярах польскага пана-ваныя над беларускім народам, на пралітай крыві ў змаганыі з банды-тамі павінна паўстаць Вольная й Не-залежная Беларусь.

Гэта наша апошнія слова.

Гэтым словам я жадаю Вам, Высо-
капаважаныя Сябры Вялікага Кангрэ-
су, удачы ў працы на добро нашага
Беларускага Народу!"

Прамова была прынятая гучнымі
воплескамі.

Увечары 27 чырвеня, таго-ж дня, як скончыўся Кангрэс, раптам пачалося рыхтаваныне да адступлення. Баль-шавікі наступалі на ўсім усходнім фронце, і Немцы не маглі іх стры-маць. Ня толькі недазнананая ў баёх, але зусім ненавучаная вайсковага ма-стацтва ахвіцэрская школа таго-ж ве-чара атрымала стрэльбы й мелася браць удзел у прытрыманыі наступу на Менск бальшавіцкіх войскаў. Ка-мандзер школы супярэчыў гэтаму ды на такую выяўную згубу нашае моладзі не згадзіўся. Пачалося пасыпеш-нае рыхтаваныне да эвакуацыі. Час

барзьдзіў. Ужо выразна была чуваць кананада бальшавіцкае артылерыі, а ў паветры зявіліся выведныя самалёты, а за імі бамбовікі із сваім зыніш-чальным агнём. Пасля дзвёх бяз-сонных начаў у кашарах з камандай „крыіся ў вакопах” ад самалётаў, школа была гатовая да ад'езду зь Менску ў няведамае. Першыя пляны былі ад'ехаць на заход Беларусі, не-дзе ў ваколіцы Горадна і там узяцца за вучэнье юнакоў. Гэтаму пляну збыцца не давялося. Німецкі фронт заламаўся. Немцы адступалі, і здава-лася, што ўжо нікая сіла сітуацыі не зменіць. Моладзь трэба было ра-таваць зз ўсякую цану. Яе трэба бы-ло эвакуяваць. Трэба было эвакуяваць і сем'і ахвіцэраў і жаўнераў, што слу-жылі ў беларускіх збройных сілах. Інакш ім пагражала пэўная съмерць з боку савецкіх партызанаў і савецкага НКВД. Дарыхтаваўшы школу да па-саду на цягнік, камандзер школы зра-біў нараду ахвіцэраў і даў ім дазвол адлучыцца ў забраць свае сем'і. Сам атрымаў дазвол ад прэзыдэнта БДР паехаць па сваю сям'ю. На час яго-нага адлучэння заступнікам ягоным быў вызначаны нябожчык капітан Мі-кула. Мікула вельмі ахвоча прыняў гэтую функцыю. Пры выхадзе шко-лы зь Менску аказалася, што Немцы не далі абяцанага цягніка, і школа выйшла ў кірунку Вільні пехатою. Толькі ў Вялейцы большай частцы школы ўдалося усьесціся на цягнікі, а частка дабіралася да Вільні на кон-ных хурманках. Паехаўшы на вёску па сваю сям'ю, камандзер школы быў адцяты партызанамі. Аднак яму ўда-лося прабрацца пераз партызанская лі-ні і здагнаць школу ў Вільні іншай дарогай. 2-га ліпеня 1944 году школа была ўжо ў Вільні.

У часе пераходу школы зь Менску ў Вільню яна страшна парэдзела. Не-каторыя школьнікі, ня вытрываўшы

цяжкасцяў ваеннага часу, пакінулі яе ў разыўшліся дамоў. Тыя школьні-кі, што засталіся, ня маючы вайско-вага вышканення, не давалі ўра-жання вайскове адзінкі. Гэта былі уцекачы, няздатныя да ніякага вай-сковага дысцыпліны. На ўсім фронце адступлення назіралася страшэннае бязладзідзе, хаос і нястача арганіза-цыі. Галоўнае Камандаваньне БКА ад'ехала на Захад без паданья навет свайго кірунку. Жаўнерства мяшала-ся з цывільнымі й рознымі шляхамі адступала, каб не паласціці ў руکі ворагу. Падобную зяяву я назіраў пры адступленыі польскае й савецкага ар-міі перад Немцамі. Мусіць, хаосу ў па-добных сітуацыях выэлімінаваць не-льга, але ў нельга пакінуць народ і жаўнерства бязь кіраўніцтва й мараль-нае апекі ў найбольш крэтычныя ма-мэнты. Тым часам затрымаўся яшчэ ў Вільні прэзыдэнт БДР, праф. Астроўскі, які выдаваў розныя распара-джэнныі што да адступлення й пра-водзіці нарады Беларусамі зь Вільні. Паміж камандзерам школы й праф. Астроўскім адбывалася тады нарада дзеяля наладжання больш арганізава-нага адступлення. Было пастаноўлена зыняць непамерны цяжар адступлен-ня зь юнакоў школы ды адпаведнай вуснай інструкцыяй даць ім магчы-масць далучыцца да бацькоў-уцека-чоў, бо ў дадзенай сітуацыі ня было ніякага надзеі на узнаўленыне заняткаў. Прадбачылася, што Немцы на гэта ня згодзяцца, бо ім патрэбны пасыпешна вышканены жаўнер на фронт — але дастачаць Немцам жаўнера з найлеп-шай беларускай моладзі мы не маглі. І наагул на Захадзе мы змагацца не маніліся. Мы маглі брацца за зброю

Заміж вянка на магілу С. Пам.
Віктора Чабатарэвіча ахвярную 20 дал.
на часапіс „Беларуская Моладзь”

Др. Мікола Шчорс.

толькі на Беларусі й за Беларусь.

У выніку канфэрэнцыі камандзера школы з праф. Астроўскім, камандзер дзеяля сямейных абставін быў зволь-нены з займанага становішча. З таго момэнту ахвіцэрская школа перайшла пад каманду лейтэнанта К. З вуснае інструкцыі аб далучэнныі школьнікаў да бацькоў, якія фармальна значыла ліквідацыю школы, выйшла нешта не-чаканае. Усяго колькі юнакоў пакіну-ла школу, а рэшта пастановіла адступа-паць із зброяй у руках. З тых, што за-сталіся, была створаная рота пад ка-мандай лейтэнанта К. Да роты афи-цыйна быў прыдзелены капітан Мі-кула, які прадстаўнік БДРады. Капі-тан В. Ч. звольнены із свайго стано-вішча, дабраахвотна далучыўся да школы, каб памагчы вывесыці неда-знаных юнакоў як найдалей ад фрон-ту на Захад і даць ім магчымасць там пастанаўляць самім за сябе. Ён таксама баяўся, каб Немцам ня прый-шло ў думку кінуць маладых ненаву-чаных школьнікаў куды-небудзь на фронт, дзе-б яны маглі загінуць. Усе натугі былі на тое, каб выратаваць на-шую моладзь і ня даць ёй загінуць за чужую справу. З гэтай мэтай шко-льная група з колькімі ахвіцарамі й інструктарамі пачала адыход на За-хад. Сітуацыя была вельмі цяжкая. У Вільні школьнай групе была адре-заная ад Галоўнага Камандаваньня, ня было нідзе зь ім ніякага контакту, былі цяжкасці зь Немцамі якія ме-рыйліся ўцягнуць беларускую групу ў свае збройныя сілы.

Знайшоўшыся на шляху на Захад, адны, нашыя ахвіцеры апрацавалі між сабою плян:

- 1) Безадкладна звязацца з Галоў-ным Камандаваннем БКА і БДР.
- 2) Правесыці пастановы аб арганізаціі ў Німеччыне рэгулярнае беларускага арміі з рэштак БКА, паліцыі ды ўсіх тых, хто здольны насыці

зброю.

3) Вышакаліць гэтую армію на тэрыторыі Нямеччыны собскім сіламі, або навет і пры дапамозе німецкіх армейскіх ахвіцэраў, але пад ніякім паглядам ня мець ніякага дачынення зь німецкім СС ці паліцыяй.

4) З рэшты юнакоў адчыніць беларускую ахвіцэрскую школу з даўжайшым тэрмінам навучанья, каб ня ўцягваць моладзі ў німецкую справу, маючы на ўвазе канец вайны неўзабаве.

5) У міжчасе патаёмна шукаць сувязі з Захадам праз ягоныя выведы ў Нямеччыне.

6) У вадпаведным мамэнце перайсьці на Захад і там шукаць магчымасці змаганья за сваю бацькаўшчыну.

Як паслья сталася ведама, розныя іншыя нацыянальнасьці таксама шу-

калі магчымасці звязацца з Захадам.

Што да школьнай роты, была зроблена ѹ іншай пастанова, у якой галоўную ролю адыграў капітан В. Ч.: незалежна ад таго, ці ўдасца зарганізаваць беларускую армію, ці не, за ўсякую цану перавесці школу на Захад як асобную адзінку пры ўмове, што на Захадзе яна захавае свой нацыянальны ѹ рэпрэзэнтацыйны характар. Быў таксама прадыскутаваны маральны бок пераходу. Як ведама, кожны пераход жаўнера на іншы бок разглядаецца ѹ вагульналюдзкім маральным кодэксе, як ганьба. У нас ставілася вышэй за ўсё добро свайго народу. Захад ня быў нашым ворагам; наадварот, ён быў нашым натурами саюзнікам, і таму пераход на Захад ня быў-бы ніякім маральным

злачынствам. Каб пры пераходзе на Захад захаваць гонар беларускага жаўнера, было пастановлены абыйсыціся бязь людзкіх ахвяраў што да Немцаў, абмежыўшыся адно разбраеннем іх у вадпаведным мамэнце і толькі ѹ выпадку агню адказаць агнём. Гэты плян і быў зразлізаваны школьнікамі пры надзвычайна вялікіх цяжкасцях і перашкодах. Гэты плян перадаў ім нябожчыкі капітан Мікула, хоць сам паслья загінуў. Ведамыя прозвішчы некаторых школьнікаў, якім ён гэты плян перадаў; а ўся рота ведала ягоны зъмест адзін ад аднаго і дружна, з гонаром яго выканала. Хоць і ня ўсе ведалі, адкуль гэты плян узяўся, усе адчувалі, што гэта адзіны апраўданы выхад з палажэння.

Капітан В. Ч. паслья апрацаўвання гэтага пляну ад'ехаў ад школы у пазнаньні з кап. Мікулам і лейтэнантам К. для навязанья контакту з Галоўным Камандаваннем БКА і БЦРадай дзеля ўжыццёўлення пляну арганізацыі беларуское збройнае сілы. Ён ад'ехаў тады, калі школа была ўжо

выведзеная зь небяспечнае сітуацыі.

Усё, аднак, было запозна. Мы, Беларусы, ня мелі належнае сілы ѹ магчымасці, каб пастановаўляць аб долі нашае Бацькаўшчыны. Пастанова ляжала вонкі нас. Мы, аднак, пакінулі па сабе сляды дзеянасьці ѹ высілку, якія ніколі ня будуць вымазаныя зь беларуское гісторыі. Гэта было чыстае змаганье за долю нашае бацькаўшчыны. Хоць і ня ўсё йшло так, як мы плянавалі ѹ жадалі, ніякія памылкі не патрапяць спляміць чыстае ідэі змаганья за волю свайго народу.

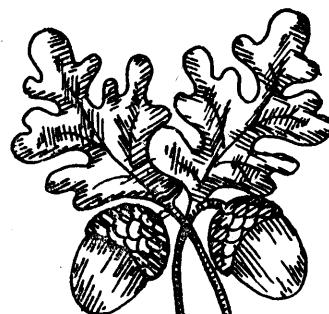
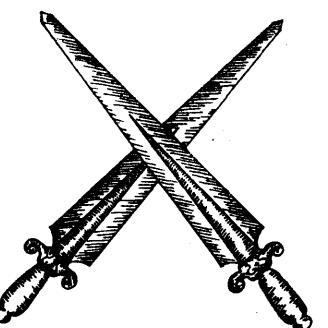
Беларуская палітычная эміграцыя часта ўспамінае аб арганізацыі ѹ першых кроках беларуское ахвіцэрскую школы. Аб школе асабліва шмат успамінаеца ѹ друку цяпер, паслья кніжкі К. Акулы „Змагарныя Дарогі“. Ня ўваходзячы ѹ тое, што піша аўтар успомненае кніжкі, для нас важны сам факт арганізацыі ахвіцэрской школы, як плянавай беларускай акцыі збройнага змаганья за незалежнасць Беларусі.

Прамінулі гады. Змаганье яшчэ ня скончанае. Загартаваныя беларускія

жаўнеры ѹ ахвіцеры носяць у сваіх думках абраз вольнае Беларусі, і хоць дайно ўжо сціхла беларуская каманда, яны ѹ часе патрэбы будуць готовыя звязацца на заклік сваіх камандзераў. Бо жаўнер ніколі не адступае, ён займае толькі новыя пазыцыі да далейшага наступу. І надыйдзе час, калі Сінявокая Маці-Беларусь спыніць плач па сынох сваіх, а радасна ўсміхнецца, прывітаўшы сваіх вызвольнікаў.

Гэта тое, што я хацеў сказаць беларускай моладзі.

В. Д.

„Націскайце на малодшых, якія ўзрасьлі на чужынне. Усьведамляйце іх. Друкуйце больш матар'ялу ѹ ангельскай мове...”

Л. Крыніцкі (Філядэльфія).

**БЕЛАРУСКАЯ ЭМІГРАЦІЯ АД-
ЗНАЧАЕ 100-ГОДЗЬДЗЕ СУПРАЦЬ-
РАСЕЙСКАГА ПАУСТАНЬНЯ У
БЕЛАРУСІ (1863 г.)**

— Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва ладзіў на рэзорце Бэларускі выстаўку прысьвеченую паўстанню пад правадырствам Кастуся Каліноўскага. Вылі выстаўленыя фантастаты дакумэнтаў, абразы й карты ходу паўстання. Выстаўка трывала ад 24 жніўня да 10 верасьня.

**Паніхіда па паўных змагарох
(Нью - Ёрк)**

■ У нядзелью 15-га сінежня, СБАМ ладзіў у Саўт Рывэры акадэмію прысьвеченую 100-ым угодкам паўстання Кастуся Каліноўскага і 33-ім угодкам Слуцкага Паўстання. Сябра М. Сен'ка здрэфраваў сутнасць гэтых паўстанняў, як імкненіе беларускага народу да свайго вольнага й незалежнага жыцця, да адбудовы сваёй дзяржаўнае незалежнасці. Паслья адбылося мастацкае чытаньне паэм М. Машары — „Съмерць Кастуся Каліноўскага”, у якім прыймалі ўдзел сябры М. Палюховіч, Л. Шурак, В. Цярпіцкі і М. Сен'ка.

У гэты-ж дзень а. М. Лапіцкі адслужыў у Беларускай Праваслаўнай Царкве ім. Св. Еўфрасінні Полацкай паніхіду па змагарох, паўных за незалежнасць Беларусі.

— Публічная Бібліятэка ў Нью Ёрку ладзіла выстаўку, у якой колькі вітрынаў было прысьвеченана паўстанню 1863 г. у Беларусі.

— 8-га сінежня Задзіночанне Беларускіх Ветэранаў у Нью Ёрку арганізавала ўрачыстую акадэмію „100-тых угодкаў вялікага вызвольнага паўстання Кастуся Каліноўскага й 43-іх угодкаў герайчнага Слуцкага Паўстання».

■ У Чыкаго, у часе Тыдня Студыяў, ладжанага Беларускім Культурна-Рэлігійным Асяродкам (у Чыкаго), адбылася 30-га лістапада ўрачыстасць у чэсьць сотых угодкаў паўстання 1863 г. пад правадырствам Кастуся Каліноўскага.

МЭЛЬБУРН (АУСТРАЛІЯ)

Як нас паведамляюць з Мэльбурну, сівяткаваньне сотых угодкаў Паўстання Каліноўскага ў 43-іх угодкаў Слуцкага паўстання адбылося 1-га сінежня. Яно было наладжанае супольнымі сіламі Беларусаў штату Вікторыя. У сівяткаваньні ўзяло ўдзел больш за 150 асобаў, сярод іх шмат моладзі. Багаслужбу ў царкве БАПЦ адправіў а. Аляксандар Кулачоўскі.

На ўрачыстым сходзе грамадзства даклад на тэму дня чытаў сп. Гірыс. Маастацка частка складалася з выступу мяшанага й жаноцкага хораў у нацыянальнай вопратцы пад кіраўніцтвам сп. П. Мікуліча (ён-жа кіраваў і царкоўны хор). Быў адыграны таксама сцэнічны паказ абразка Янкі Купалы „На папасе” (рэжысэр: сп. А. Калодка). З дэкламацыямі выступалі: сп-ня Кукель, сёстры Басарыновіч, Юрка Нікан, сп. Душкевіч. Сп. Сасноўскі прадэкламаваў свой верш

У галоўным кіраўніцтве ЗБМА

■ У пятніцу, 6-га сінежня адбылося другое паседжанне Галоўнага Кіраўніцтва ЗБМА. На паседжаньні, апрача Гал. Кіраўніцтва, былі прысутныя кіраўнікі аддзелаў ЗБМА: сяброўка Аліна Лысюк з Саўт Рывэр — Нью Брансвік і сябра Кастуся Калоша з Кліўленду.

Галоўнай мэтай паседжання было разгледжанне карэспандэнцыі ў Кіраўніцтве ЗБМА, ды пытаньне зарганизаванні фонду на пабудову помніка Кастусю Каліноўскаму.

■ 30 лістапада Гал. Кіраўніцтва ЗБМА выслала прывітанье II-му Епархіяльнаму Зыездзу БАПЦ у Амерыцы, пішуучы: „Згуртаванье Беларускае Моладзі зварачае вялікую ўвагу на выхаваньне моладзі ў рэлігійным кірунку й заўсёды будзе імкнунца да гэтага”.

„Ой, ляцелі гусі” пра цяжкое калгаснае жыццё.

Сп. М. Нікан, як заўсёды, наладзіў на сівяткаваньні выстаўку беларускага друку.

КАНАДА

30 лістапада Згуртаванье Беларусаў Канады супольна зь Беларускім Нацыянальным Аб'яднаннем ладзілі ў Торонто сівяткаваньне сотых угодкаў супрацьмаскоўскага паўстання Кастуся Каліноўскага. У адзначэнні паўстання ЗБК выдала спэцыяльны канвэрт.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ.

„Паважаныя сябры:

Выўшы летам на рэзорце Бэларускі, мне давялося чуць і ўзяць ўдзел у гутарцы аб патрэбе збудаванья помніка Кастусю Каліноўскому, каб адзначыць 100-годзьдзе супрацьрасейскага паўстання. Таксама, пару тыдняў таму, я пачуў выказваныні на гэтую-ж тэму ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры ў Брукліне. Калі ласка пайнфармуйце мяне, ці гэтая тэма ў нашым грамадзстве дыскутуецца і ці што ў гэтай справе робіцца.”

М. К-з. (адрыс)

Адказ рэдакцыі: Наколькі нам ведама, гэтая тэма парушалася ў Галоўным Кіраўніцтве ЗБМА, і таксама гарачым ініцыятарам гэтае справы ёсць Др. П. Маркоўскі. Па дакладнейшыя інфармацыі зварачайцеся да ЗБМА на адрыс:

401 Atlantic Ave., Brooklyn 17, N. Y.

Беларускія танцы ў Лёс Анджэлес

X Р О Н И К А

ЛЁС АНДЖЭЛЕС

Міжнародны Фэстываль, 12 і 13 кастрычніка 1963 г. адбыўся міжнародны фэстываль у Лёс Анджэлес, у якім прыняло ўдзел больш за 50 нацыянальных груп. У праграме Фэстывалю ўвайшлі выступы з народнымі танцамі й песнямі, выставка народнага мастацтва й культуры, ды буфэт з нацыянальнымі стравамі.

Беларускі ўдзел у гэтай праграме склаўся з выстаўкі народнага рукадзельнага мастацтва і двух танцаў — „Бульбы” і „Юрачкі”. Маладзенькая (век — 3 да 10 гадоў) скакуньні былі цёпла прынятыя глядачамі. Вось яны: Грэна й Нуся Стусы, Аня й Люсія Вініцкія, Ядзя й Карнэля Найдзюкі.

Аддзел БАЗА адказваў за танцы; выстаўку рыхтавалі супольна прадстаўніцтва БККА і аддзел БАЗА.

Фэстываль быў ладжаны Міжнародным Інстытутам у Лёс Анджэлес (International Institute of Los Angeles).

САУТ РЫВЭР

■ 12-га кастрычніка й 16-га лістапада СВАМ ладзіў у Саўт Рывэры танцевальныя вечары, якія наведала шмат гасціцёў з па-за Саўт Рывэру — як свае, так і чужынцы.

НЬЮ БРАНСВІК

Пасля летняга перапынку, моладзь аддзелу Нью Брансвік аднавіла сваю грамадzkую дзейнасць. Першая зборка аддзелу адбылася 1-га лістапада.

У нядзелю 24-га лістапада у залі пад царквой Святое Маці Жыровіцкае у Гайлэнд Парк адбыўся перавыбарны сход аддзелу ЗВМА. Уступаючаму кірауніцтву сход прызнаў абсалюторыюм з падзякай. У новае кірауніцтва аддзелу ўвайшлі: Аліна Лысюк — старшыня, Міхась Карапеўскі — заступнік, Аўген Лысюк — сакратар, Віктар Лосік — скарбнік, Расціслаў Войтанка — культурна-асьветны рэфэрэнт. Паколькі кірауніцтва ў добрым складзе, спадзяёмся, што іх-

ная праца будзе плоднай.

Аддзел ЗВМА (разам зь ньюёркаўскім аддзелам) ужо пачынае рыхтавацца да Сусьеветнае Выстаўкі, якая адбудзеца у Нью Ёрку ў 1964 годзе. Моладзь таксама рыхтуеца да традыцыйнага калядавання.

Вітаем новага сябру ЗВМА, Расціслава Войтанку!

Беларуская школа ў Нью Брансвік,
Н. Дж.

Ужо 12 год, як існуе тутэйшая школа. Сёлета наведваюць яе дзеці ў веку 5-12 год. Дзеці падзеленыя на дзьве класы паводле веку й разьвіцця. Выкладаецца Закон Божы, родная мова, гісторыя, геаграфія ды беларускае народнае мастацтва.

Калісь была цяжкасць з памешканнем, але сёлета беларускі дом аддае школе ўсё да карыстання. Кажную суботу заняткі пачынаюцца а 9-тай наранцы. Пакуль што было толькі пару гадзін навукі. Аднак не забаве школа пярайдзе на поўных 5 гадзінай.

Жаданыне бацькоў даць дзецям родную асьвету — вялікае. Яны прывозяць вучняў за колькі міляў, ды самі чакаюць, пакуль дзеці не адбудуць школы. Ёсьць жаданыне, каб школа йшла ў калядні перапынак, ды думaeца аб наладжаныні летняга інтэрнату школы, каб дзеці маглі добра падвучыцца за два месяцы, вольныя ад агульнай навукі.

ВІТАЕМ!

■ Джоэн і Вячаслава Станкевічаў з нараджэннем сына, Янкі Кастуся. Хай-жа расце малы Янка бацьком на пацеху й грамадзе на карысць!

■ Дароту й Антона Філістовічаў з нараджэннем блізнят, Анатоля й Івана.

■ Спадарства Я. Ніхаёнкаў з нараджэннем дачушки.

Дзявоцкая волейбольная каманда
„Васількі” (Кліўленд)

■ Сыцяпана й Тэрэсу Наумчыкаў з нараджэннем дачушки Ганны - Сузанны.

■ Эвэрэта й Валю Каўетаў з нараджэннем сына Тамаша.

■ Сябру Генадзя Мяжэвіча і сп-чнуну Веру Спасенну з шлюбам, які адбыўся 9-га лістапада 1963 г. у Беларускай Праваслаўнай Царкве Св. Еўфрасіні Полацкай у Саўт Рывэр, Н. Дж.

■ Сябру Аляксандра Рагалевіча з заканчэннем студыяў хімічнае інжынерыї.

ПЛЯНУЕЦЕ ПАДАРОЖЖА У ЭЎРОПУ ?

Замоўце сабе месца на
выгодным і хуткім караблі

Holland-America Line
PIER 40 — NORTH RIVER
NEW YORK 14

Tel.: 620-5211

НОВЫЯ ВЫДАНЬІ

КНІГІ

— *Captive Nations in the USSR*. Minich, Committee of the League for the Liberation of the Peoples of the USSR. 1963. 112 бач.

Інфармацыя аб Беларусі на бач. 29-41.

— Юры Жывіца. Песьня Салаўя. Выданьне „Вехаў”. 1963. 33 бач.

Юры Жывіца. Зь вінтоўкай у руках. Выданьне „Вехаў”. 1963. 31 бач.

ЧАСАПІСЬМЕНСТВА

— „Навіны зь Беларусі” (агляд савецкага друку).

Выд.: Амэрыканскі Камітэт Вызваленія.

Адрыс: ACL—SPD

30 East 42nd Street
New York 17, N.Y.

ביבר וווען ווימרומלאנד
אין יידיש און העברעאиш

ПРА БЕЛАРУСЬ

Пасля Другое Сусветнае Вайны было надрукавана пра Беларусь больш за 100 кніжак у мовах жыдоўскай і старагебрэйскай. Кажная кніжка прысьвеченая аднай або колькім беларускім мясцовасцям (усяго апісана каля 180 мясцовасцяў) — і падае гісторыю мясцовасці, жыхарства, дачыненьні між Беларусамі й Жыдамі і долю жыдоўскае калёніі ў дадзеным горадзе ці мястэчку. Падаюцца таксама выдатныя жыдоўскія дзеячы, якія выйшлі зь Беларусі. Гэтак, прыкладам, зь Міра сяньня ў Ізраэлі пятнаццаць чалавек займаюць выдатныя пасады, а ў памяць Вышэйшае Жыдоўскае Школы ў Міре два жыдоўскія ўнівэрсітэты ў вольным съвеце (у Нью-Ёрку і ў Ерузаліме) маюць назоў Мірскае Школы.

Шмат матар'ялу ў гэтых кніжках мае беспасярэдніе дачыненьне да беларускай культуры і, бязумоўна, гэтыя кніжкі — выдатныя дапаможнікі для вывучэння узаемадачыненія Беларуса і Жыдоў. Кнігі багата ілюстраваныя й маюць шмат картаў і дакументаў. Друкаваныя яны пераважна ў Ізраэлі, ЗША й Аргентыне, а выдаваныя зямляцтвамі й таварыствамі Жыдоў з паасобных беларускіх гарадоў і мястэчак. Выдадзеныя кніжкі пра такія мясцовасці (вылічаем большыя): Заблудава, Эйшышкі, Ляхавічы, Гонянск, Куранец, Койданава, Ружаны, Пружаны, Бяроза-Картуская, Малеч, Шарашова, Сялец, Саколка, Ваўкавыск, Сьвіслоч, Пяскі, Поразава, Волпа, Мсыцібава, Масты, Ізабелін, Рось, Ялаўка, Крамяніца, Лыскава, Зэльва, Дзятлава, Берасьце, Сувалкі, Краснапольле, Баранавічы, Кобрын, Слонім, Беласток, Гарадзец, Лахва, Слуцак, Глуск, Горкі, Грэск, Грозвава, Капыль, Любаш, Пагост, Старыя Дарогі, Віцебск, Мір, Быцень, Клецак і інш.

Беларусь у іншамоўным друку

“Chicago Tribune”, 10. XI. 1963, у аглыядзе савецкага друку падае, што ў Беларусі, на Случчыне, лік і вялічыня прыватных калгасыніцкіх „агародадаў” увесь час расце — за кошт калгаснае зямлі.

— Гэтая-ж газэта падае, што ў Менску нядаўна была зачыненая апошняя сынагога. Цяпер 50.000 жыдоўскіх жыхароў Менску ня маюць ніводнае съвятыні.

„Новое Русское Слово”, 17. XII 1963, зымасьціла вялікі артыкул ведамага беларускага пісьменніка Ю. Стукальча, прысьвечаны 20-годзідзю (1933-1963) паўстанню ў Барысаве. Барысаўская паўстаньне — адна зь вехаў актыўнага змагання беларускага народу з бальшавізмам.

The New York Times, 20. XI. 1963, зымасьцілу вялікі артыкул аб выдатнай аперацыі сэрца, выкананай нядаўна ў Менску. Доктары ажывілі сэрца пасля 43 хвілінаў клінічнае съмерці — гэта на сяньня „цуда” мэдыцыны.

The Sunday Home News (New Brunswick, N.J.) 24. XI. 1963, паведаміў, што ў беларускай праваслаўнай царкве Жыровіцкай Божае Маці ў Гайланд Парк, Н. Дж. была адслужаная ў нядзелю 24-га лістапада паніхіда за Св. Пам. Прэзыдэнта Кенэды.

— Сп-ня Тамара Кольба выканала ілюстрацыі да артыкулаў „Успаміны аб ахвіцерской школе” і „Разважаныні па съмерці прэзыдэнта” у гэтым ну-

Дасягненыні Беларусаў у съвеце

— AVI Publishing Company — вядуче выдавецтва у галіне харчове прамысловасці выдае новую кніжку “Food technology the world over”, у якой аддзел прысьвечаны харчовай прамысловасці Савецкага Саюзу напісаны беларускім навукоўцам, Др. Аўгемам Вярбіцкім.

— Беларуская Калядна-Вялікодная паштоўка выданая ў Нью-Ёрку ў канцы леташняга году спадарствам А. і Т. Кольба. На паштоўцы — каляровая рэпрадукцыя іконы Божае Маці мастачкі Тамары Ст. Ікона была ляглась падараваная царкве БАПЦ у Кліўлендзе.

— Ведамы беларускі грамадзкі дзеяч, К. Мерляк, дастаў нядаўна павышэнне на становішча заступніка галоўнага бухгалтара ў карабельнай кампаніі Holland-America Line.

ПРА БЕЛАРУСЬ НА УНІВЭРСЫТЭТАХ

■ Кандыдат гістарычных навукаў на мюнхэнскім унівэрсітэце (Захоўнія Нямеччына), П. Урбан, апрацоўвае доктарскую дысэртацию на тэму „1863 год у Беларусі”.

■ Сябра Ю. Стагановіч на унівэрсітэце Ратгэрс у Нью-Брансвік (Rutgers State University) апрацоўвае сэмінар на тэму “Cultural, linguistic and ethnic history of Byelorussia.”

мары “БМ”. Рэдакцыя часапісу гэтага хуча выказаць сп-ні Кольба ўдзячнасць за ейнае супрацоўніцтва ў мастацкім афармленні часапісу.

УВАГА ! УВАГА !

Дзелятаго, што кошты друку падаражалі і ў часапісе змяшчаеца больш ілюстрацыяў, рэдакцыя “БМ”, у дагаворанаасці з кіраўніцтвам ЗБМА й СБАМ, пастановіла павысіць падпіску “БМ” да 3.00 даляраў (ад № 20).

Рэдакцыя.

**Беларускія часапісы й газэты,
якія друкуюцца ў ЗША
і Канадзе:**

Беларус. Часапіс Беларусаў Паўночнае Амэрыкі.

Выдаюць: Беларуска - Амэрыканскае Задзіночаньне і Згуртаваньне Беларусаў Канады.

Рэдакцыя: 401 Atlantic Ave.,
Brooklyn 17, N.Y.

Беларуская Думка. Грамадзка-палітычны і літаратурна-грамадзкі часапіс. Выдае Беларускае Выдавецкае Таварыства ў ЗША.

Рэдакцыя: 111 So. Fourth Avenue,
Highland Park, N. J.

Беларуская Моладзь. Квартальны часапіс беларускага маладога пакалення ў Амэрыцы.

Выдаюць: Згуртаваньне Беларускае Моладзі ў Амэрыцы і Саюз Беларуска-Амэрыканскага Моладзі.

Рэдакцыя: Byelorussian Youth,
P. O. Box 4357,
Grand Central Station, New York 17, N.Y.

Беларускі Голас. Беларускі незалежны часапіс у Канадзе.

Выдае: Федэральная Вольных Беларускіх Журналістых.

Рэдакцыя: 834 Castlefield Avenue,
Toronto 19, Ont., Canada.

Беларускі Съвет. Беларускі літаратурна-грамадзкі часапіс.

7851 Sherwood Ave.
Detroit 11, Mich.

ПАШЫРАЙЦЕ „БЕЛАРУСКУЮ МОЛАДЗЬ”

СЯРОД СВАІХ СЯБРОЎ І ЗНАЁМЫХ !

ЗНАХОДЗЬЦЕ НОВЫХ ПАДПІШЧЫКАЎ !

ВУЧЭЦЕ МАЛОДШЫХ СЯБРОЎ ЧЫТАЦЬ ПАБЕЛАРУСКУ !

Голос Царквы. Рэлігійна-грамадзкі часапіс праваслаўных Беларусаў у юрысдыкцыі Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы.

Рэдакцыя: 108 Wyckoff Street,
Brooklyn 1, New York, N.Y.

Навіны зь Беларусі.

Адрыс: ACL - SPD
30 East 42nd Street
New York 17, N.Y.

Съветач Хрыстовае Навукі. Першы Беларуска-Эвангельскі часапіс.

Выдае: Rev. Dr. John Piotrowski.

Рэдакцыя: The Whiteruthenian Press,
452 South Ave.
Syracuse 4, N.Y.

Сяўбіт. Часапіс каталіцка-грамадзкі. Выдаецца лацінкай. Выдавец і рэдактар а. Ф. Чарняўскі.

Рэдакцыя: 164 Broadway,
Fort Edward, N.Y., U.S.A.

Уздым. Ворган беларускага актыву на выгнаньні.

4234 Mapledale Ave., Cleveland 9, Ohio.

Царкоўны Съветач. Царкоўна - грамадзкі часапіс праваслаўных Беларусаў у юрысдыкцыі Канстантынопальскага Патрыярхату.

Выдае: Царкоўная Рада Беларускае Праваслаўнае Царквы.

Рэдакцыя: 187 Whitehead Avenue,
South River, N. J.

КРЫЖАСЛОУЕ № 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12				13			14			
15				16			17			
18			19		20	21				
			22			23				
24	25	26			27		28	29	30	
31							32			
33		34	35	36	37	38	39			
		40			41					
42	43	44			45		46	47	48	
49			50	51			52			
53			54				55			
56			57				58			

ГАРЫЗАНТАЛЬНА: 1. Беларускае пітво, 5. Расьце ў лесе, 8. Цяпер Павал Шосты, 12. Вайсковая адзінка, 13. Пра, 14. Аднак (паниянецку), 15. Вялены схоў, 16. Зад фронту, 17. Паўночны вецер, 18. Навагі, меркаваны, 20. Вялікі князь, 22. Дадатак, лішка, 23. Гад, 24. Паседжанье, 27. Вынік асьпашнія горнае пароды, 31. Імя дзяўчыны, 32. Іці, 33. Сылясарскі інструмент, 37. Разбойнік, 40. Адзін з матар'ялаў апалу ў асьвятленыя, 41. Ды, 42. Цяпер ужываеца пры шлюбе, 45. Дрэва, 49. Траха, 50. Зывер на Беларусі, 52. Лясны плод на Беларусі, 53. Урухомлены, 54. Ня йду, але перамяшчаюся, 55. Тыбэцкі съвятар, 56. Архітэктурная дугавіна, 57. Травяністая расыціна з чырвонымі краскамі, 58. Рэагуе на ўспамін.

ВЭРТЫКАЛЬНА: 1. Як адкруціш, пацячэ, 2. Орган зроку, 3. Цяпер ягоны век, 4. Беларускі канцлер, 5. Земляробская прылада, 6. О! Як..., 7. Частка боту, 8. Частка кроснаў, 9. Шпалер, 10. Каштоўны камень, 11. Старавечная сталіца Татараў (у Эўропе), 19. Здаволены, 21. Чэскі рэлігійны рэфарматар, 24. Спод, 25. Раблю барозны, 26. Нявольнік, 28. Зынізу (унізе), 29. Хоць як, 30. Свойская жывёліна, 34. Прыйлада краўца, 35. Рака на Случчыне, 36. Палітычным прытулкам, 37. Зывер на Беларусі (яго лісіца прывязала да суха), 38. Імя дзяўчыны, 39. Няма часу, 42. Бывае сена або жыта, 43. Рака на Далёкім Усходзе, 44. Амэрыканскі Грамыка, 46. Край Тыгру ў Эўфрату, 47. Тоё, пра што ход у творы, 48. Стогне, 51. Паэтычны твор.

Увага: У крыжаслоўі мяккія знакі ў апострафы прапушчаюцца.